

погрожували покаральними санкціями та намагалися застосовувати їх, щоб мати змогу керувати методами викладання та навчання в середньовічних університетах.

Академічна свобода тільки інколи поширювалася на захист дипломатичних і суспільних позицій педагогів та студентів [1, 3].

З часом вплив держави на університетське буття збільшувався, незважаючи на протидію з боку академічної організації. Особливо цей процес побільшав з годом після Реформації, не зрідка він починав допомагати переминам в управлінні інститутами та університетської будови. Так унаслідок цього (приблизно на початку XIX ст.) були сформовані три види університетів, будь-який з них показує напрямок свого відношення «країна – університет» стосовно правління закладами освіти.

Найбільш витривалими позначилися найстаріші університети Європи – Оксфордський і Кембриджський, котрі вберегли свою автономію та академічну свободу як ключовий здобуток. Також даний звичай запозичили добірні приватні іноземні університети, такі як Гарвардський чи Стенфордський.

Список використаної літератури

1. *Верланов Ю. Ю.* Академічні свободи та автономія університетів: новий формат економічних відносин з державою / Ю. Ю. Верланов, А. Я. Казарезов // *Наук, праці Чорномор. держ. ун -ту ім. Петра Могили.* – 2009. – Економіка. – Вип. 96. – Т. 109. – С. 32 - 36.
2. *Герцюк Д.* Академічні свободи у системі цінностей вищої освіти: еволюція і сучасний стан / Д. Герцюк // *Вісник Львів, націонал. ун -ту ім. Ів. франка.* – Серія педагогічна. - 2009. – Вип. 25. – Ч. 4. – С. 16-24.
3. *Гіден С. Е.* Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя / Е. Гіденс; [Пер. з англ.]. – К.: Альтерпрес, 2004. – 100 с.
4. *Дем'яненко Н. М.* Європейський регіон вищої освіти: пріоритети розвитку університету / Н. М. Дем'яненко // *Вісник Черкаського націонал. ун -ту ім. Б. Хмельницького.* – Серія педагогічні науки. – 2008. – В п. 125. – С. 3 -8.
5. Закон України «Про вищу освіту». - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=2&nreg=2984-14>

Ірина ПАВЛЮЧЕНКО

СВОБОДА УЧНІВ ПОЧИНАЄТЬСЯ ІЗ СВОБОДИ ВЧИТЕЛЯ

Правильне розуміння свободи – приведення до порядку послідовності власного життя самою людиною. Питання щодо свободи волі, вибору і дії, взаємозалежності різних складників структури особистості: вольового, раціонального, ціннісного висвітлює головну проблему свободи особистості. Саме завдяки своїй внутрішній природі вона надає спроможність людині бути та залишатися самою собою, не піддаючись обставинам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми, показав, що такі педагоги як В. П. Андрущенко, Л. В. Губернський, С. І. Гессен, А. С. Макаренко, Ш. О. Амонашвілі, В. О. Сухомлинський та інші присвятили питанню співвідношення свободи вчителя та учня багато уваги. Слід зазначити, що стан академічних свобод в освітньому просторі, який уже зазнав суттєвих змін, продовжує постійно змінюватись як через внутрішньо системні зміни, так і через зовнішні. І це потребує додаткового аналізу та відповідних уточнень з урахуванням обставин сьогодення.

Метою статті є дослідити вплив відповідальної свободи у діях вчителя та вплив цього на формування особистісної свободи учня.

Зокрема Жан-Жак Руссо писав, що свобода – це підпорядкування закону, який людина сама собі встановлює, підпорядкування «голосу совісті», який не дає змоги людині вступати в протиріччя із собою.

В тлумачному словнику В. Даля «свобода» трактується як здатність проявити «...свою волю, можливість діяти по-своєму, відсутність підпорядковування чужій волі».

Віктор Петрович Андрущенко й Леонід Васильович Губерський, інтерпретуючи загальнофілософські теорії, стверджують: «За своєю природою свобода дозволяє особі бути самою собою, і в такий спосіб розвивати саму себе, продукуючи власну суть із внутрішнього потенціалу, а не з зовнішніх джерел енергії» [1, с.18].

А за словами Іммануїла Канта, свобода – це автономія людини, яка характеризується її совістю і виявляється у поведінці, а отже – у дисциплінованості. Педагоги вбачають прямий зв'язок між свободою, дисципліною і совістю людини. Дисципліна – це свобода, яка діє. Це не альтернатива, це – сама свобода.

Так, С.І. Гессен звертає увагу на те, що дисципліна можлива через щось інше, аніж вона сама, через свободу як вище начало, що розкривається в ній. Однак, з його слів, свобода діяльності, відрізняється від довільних вчинків саме законом, який їй притаманний, своєрідною дисципліною. З одного боку, можна впевнено сказати, як вільна людина (дитина, учень) ніколи, ні за яких умов не вчинить. З іншого боку, неможливо запевняти, як саме ця людина (дитина, учень) буде діяти в даній ситуації. Бо поведінка вільної людини є непередбачуваною в силу своєї безумовної новизни, своєї активної своєрідності. «Вийміть цей внутрішній закон із вільної дії, і ви отримаєте спотворену машкару свободи – свавілля» [2, с. 70].

А ось на думку Василя Олександровича Сухомлинського, свідоме дотримання людиною обов'язку – є справжнім виявом свободи. Звертаючись до учнів, він пояснював: «Ясне розуміння і суворе додержання свого обов'язку перед людьми – це твоя справжня свобода» і водночас застерігав: «Спробуй звільнити себе від обов'язку – і ти перетворишся на раба своїх примх. Чим людяніше, свідоміше ти додержуєш свого обов'язку перед людьми, тим більше береш ти з невичерпного джерела справжнього людського щастя – свободи» [3, с. 185].

Для педагога, на наш погляд, важлива така філософська теза: вільна діяльність, як будь-який результат творчості, може стати взірцем для наслідування дітям, в яких ще не вихована свобода поведінки. «...Сутність педагогічної творчості... визначаємо як цілісний процес професійної реалізації та самореалізації педагога в освітньому просторі. Особливістю педагогічної творчості є те, що педагог реалізує свої особистісні і професійні творчі потенції засобом творення особистості дитини, а розвиток його творчого потенціалу зумовлений розвитком творчого потенціалу вихованця» [4, с. 215].

Не дивно, що і К. Д. Ушинський також говорив про необхідність цього особистісного надбання: «...Прагнення до діяльності та прагнення до свободи так тісно пов'язані між собою, що одне без одного існувати не можуть. Діяльність має бути моєю, захоплювати мене, виходити з моєї душі і, відповідно, має бути вільною. Свобода потрібна мені тільки для того, щоб здійснити свою справу. Відберіть у людини свободу, і ви заберете у неї істинну душевну діяльність» [4, с. 215].

Особистість внутрішньо вільна лише за умови, коли будь-яку життєву задачу, що раптово виникає на її шляху, вирішує по-своєму, у такий спосіб, як ще жоден крім неї не зміг би вирішити. Що більше незалежними, індивідуальними є учинки людини (дитини, учня), тим більше виявляється її свобода. Яку не можна пов'язувати з довільним вибором між кількома можливими, відомими та поданими їй в готовому вигляді шляхами, свобода – це «створення нового, особливого шляху, якого ще не існувало навіть у вигляді припущення, тобто можливого вирішення» [2, с. 69].

Основою сучасної шкільної освіти повинні бути: свобода – як вчителя, так і учня, свобода розвиватися і творити. Автономія та академічні свободи освітніх установ не є "огорожею" навколо них. Перш за все, це свобода вирішувати "як": як досягти національних стандартів якості в освіті, як підсилити вміння педагогів знаходити адекватну відповідь на виклики часу. В своїх працях Ш. Амонашвілі зазначає як

проблему те, що діти страждають від нестачі педагогічної свободи. У цьому відношенні роль кожного вчителя – це, по-перше, виховати самого себе свободою людиною, по-друге, виховувати у своїх учнів свободу поведінки й водночас відповідальність за всі свої дії, слова, вчинки.

На превеликий жаль, замість запровадження свободи вибору в усьому, українські школи ще й досі намагаються покладатися на примітивні не внутрішні стимули (кнут і пряник). Багато, хто знайомі з терміном свобода у вихованні думають, що він несе в собі те, що дітей нічому не вчать і повністю слідує їх примхам: чого дитина хоче, те і правильно. Ні звичайно. Свобода освіти – просто один з аспектів загальної волі. Ми переконані, що особиста свобода необхідна всім і у всьому, що законно з моральної точки зору. Тим самим, свобода в освіті потрібна на всіх рівнях і для всіх людей. Нові покоління повинні мати шанс вирости у свободі. Давати свободу — означає любити, а тільки любов може врятувати світ. На нашу думку, для реалізації цього задуму школа повинна являти собою "територію свободи", де даний вираз проявляється у свободі бути собою, що є вирішальним "секретом" успіху.

Таким чином, можна зробити висновок, що кожен вольовий вчинок вчителя має певні відображення у свободних особистісних діях учня. Повним відбиттям істинності педагогічної свободи є такі слова А. С. Макаренка: «Будемо розглядати педагогічну майстерність як вияв педагогом свого «Я» у професії, як самореалізацію особистості вчителя у педагогічній діяльності, що забезпечує саморозвиток особистості учня» [5, с. 29].

Тільки педагог, котрий відчуває та реалізує свою внутрішню свободу, в змозі допомогти сформувати свободу вихованця, який завдяки цій якості зможе здійснювати усвідомлений вибір у процесі самореалізації. Тому не можна допустити, щоб можливість знайти власні крила кожного підмінялася правом чи обов'язком стати кимось іншим.

Список використаної літератури

1. Губерський Л. В. Культура. Ідеологія. Особистість: Методолого-світоглядний аналіз / Л. Губерський, В. Андрущенко, М. Михальченко. – Київ: Знання України, 2002. – 580 с
2. Гессен С. И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию / С.И. Гессен. – М.: Школа-Пресс, 1995
3. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину. Ставлення до людей і обов'язок перед ними / В.О. Сухомлинський. – Вибр. тв.: у 5 т. – Т. 2. – К.: Рад. школа, 1976
4. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посібник / В. В. Ягупов. – К.: Либідь, 2002. – 560 с
5. Педагогічна майстерність / [І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.]; за ред. І. А. Зязюна. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Вища школа, 2004. – 422 с

Надія НЕЧИПОРЕНКО

РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У СТУДЕНТІВ

У третьому тисячолітті завдяки створенню й поширенню у світі глобальної соціальної мережі Інтернет отримання будь-якої інформації не вимагає особливих зусиль. Процес передачі цифрових та аналогових даних інтернет-трафіками дозволяє вільно й швидко використовувати потрібну інформацію у різних цілях, в тому числі й освітніх.

Студентство ХХІ століття – це молодь, озброєна новітніми комунікаційними та мультимедійними цифровими технологіями, які відкривають широкі можливості професійної підготовки. Проте, одночасно з незаперечною ефективністю використання цифрових технологій в освітньому процесі вищої школи, організації безперервного навчання студентів, окреслилась проблема захисту інформацій та забезпечення інформаційного суверенітету.